

Designing and Evaluating the Effect of Social Entrepreneurship Model on reducing the Problems of Child Labor (Case Study: Kermanshah City)

Zohre Faela Kari

Department of Management and Entrepreneurship, Faculty of Economics and Entrepreneurship, Razi University, Kermanshah, Iran. z.felekari@stu.razi.ac.ir

Sohrab Delangizan *

Department of Economics, Faculty of Economics and Entrepreneurship, Razi University, Kermanshah, Iran. (Corresponding author). deresihan@razi.ac.ir

Youssef Mohammadi Far

Department of Management and Entrepreneurship, Faculty of Economics and Entrepreneurship, Razi University, Kermanshah, Iran. mohamadifar@razi.ac.ir

ABSTRACT

Objective: The phenomenon of "working children" is a social problem that, if not paid attention to, threatens the health of a large part of the society. One of the effective measures to solve this problem is to take advantage of social entrepreneurial efforts. A subject that has received less attention from scientific societies as a result of this theoretical vacuum and correct practical experience; Policymakers and other actors often act without a specific plan and strategy, and in some cases they may have independent and even conflicting actions. The purpose of this research is to identify the spheres of social entrepreneurship, to identify the dimensions and effects of this issue and to provide a model to improve the problems of working children in Kermanshah.

Method: This research was exploratory, applied and with a mixed approach (qualitative-quantitative) in 2020-2020. The data collection method is descriptive (non-experimental). The data collection tool in qualitative part of the interview is semi-structured. The study population in the qualitative section of 20 managers and experts and active individuals of NGOs, NGOs, Social Welfare Organization, Emdad Imam Committee and Kermanshah Municipality were selected by purposeful sampling method and after theoretical saturation, data were analyzed by the data-based method in three stages that are done in the data-base method (Pivotal recoding of selective coding). The approach used in this research is Strauss and Corbyn's systematic approach. In the quantitative part of the data collection tool, a researcher-made questionnaire was investigated and revised for the validity of the questionnaire using the viewpoint and guidance of the supervisor and consultant of the questionnaire in order to achieve the researcher's designed questions. McDonald's coefficient method was used for the reliability of the questionnaire and the reliability coefficient of the questionnaire was calculated 0.841. The statistical population in the quantitative part of the study included 314 organizations in Kermanshah which include: Welfare Organization, Islamic Republic of Iran's Law Force, Justice, Municipality, Labor and Social Administration, Health and Medical Education Department, Health Care Organization, Social Security Organization, Broadcasting Organization of the Islamic Republic of Iran, Red Crescent Society, Islamic Republic of Iran, Education Department, Imam Relief Committee, Societies and Charity Associations and Non-governmental Organizations (SAMs and NGOs). Based on Morgan's table, 175 people from the same statistical population were selected for the study.

Results: In qualitative section, three causal factors, eight intervening factors, three underlying factors, four strategic factors and three factors of outcome were identified and confirmed. In the quantitative section, the value of T statistic was calculated more than 1.96 and a significant value was obtained at 95% confidence level

less than 0.05 and the assumptions were accepted. Data were analyzed using structural equation modeling and SMART PLS software.

Conclusion: The results of the study showed that social entrepreneurship has a positive and significant effect on improving the economic and social conditions of working children. The sum of influencing variables independently or in combination are effective in its formation and level of influence. The model extracted in the qualitative part has been verified in the quantitative part.

Keywords: Entrepreneurship, Social entrepreneurship, Social entrepreneur, Working children.

Cite this article: Faela Kari, Z., Delangizan, S., & Mohammadi Far, Y. (2024). Designing and Evaluating the Effect of Social Entrepreneurship Model on reducing the Problems of Child Labor (Case Study: Kermanshah City). *Journal of Entrepreneurship Development*, 16 (5),148-171 Doi: <http://doi.org/10.22059/JED.2024.358039.654176> (In Persian)

Received: 2023-06-03;
© The Author(s).

Revised: 2023-11-01;
Article type: Research

Accepted: 2023-12-31; **Published online:** 2023-03-04
Publisher: University of Tehran Press.

طراحی و ارزیابی الگوی تأثیر کارآفرینی اجتماعی بر کاهش مشکلات کودکان کار (مورد کاوی شهر کرمانشاه)

زهرة فلهه كرى

z.felekari@stu.razi.ac.ir گروه مدیریت و کارآفرینی، دانشکده اقتصاد و کارآفرینی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران.

سهراب دل‌انگیزان *

deresihan@razi.ac.ir گروه اقتصاد، دانشکده اقتصاد و کارآفرینی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران. (نویسنده مسئول)

یوسف محمدی فر

mohamadifar@razi.ac.ir گروه مدیریت و کارآفرینی، دانشکده اقتصاد و کارآفرینی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران.

چکیده

هدف: پدیده "کودکان کار" یک مسئله اجتماعی است که عدم توجه به آن، سلامت بخش وسیعی از جامعه را تهدید می‌کند. یکی از اقدام‌های مؤثر برای حل این مسئله، بهره‌گیری از تلاش‌های کارآفرینانه اجتماعی است. موضوعی که کمتر مورد توجه مجامع علمی قرار گرفته است در نتیجه این خلأ تئوریک و تجربه صحیح اجرایی؛ سیاست‌گذاران و سایر کنشگران اغلب بدون برنامه و استراتژی خاص عمل کرده و در برخی موارد ممکن است اقداماتی مستقل و حتی متضاد و مغایر با هم داشته باشند. هدف این پژوهش شناسایی حوزه‌های اثرگذاری کارآفرینی اجتماعی، شناسایی ابعاد و اثرات این موضوع و ارائه مدلی برای بهبود مشکلات کودکان کار در شهر کرمانشاه است.

روش: این پژوهش اکتشافی، کاربردی و با رویکردی آمیخته (کیفی - کمی) در سال ۱۴۰۰-۱۳۹۹ انجام گرفت. شیوه گردآوری داده‌ها توصیفی (غیرآزمایشی) است. ابزار جمع‌آوری داده‌ها در بخش کیفی مصاحبه نیمه‌ساختارمند می‌باشد. جامعه مورد مطالعه این پژوهش در بخش کیفی ۲۰ نفر از مدیران و کارشناسان خبره و افراد فعال مؤسسات غیردولتی، سازمان‌های مردم‌نهاد، اداره بهزیستی، کمیته امداد امام (ره) و شهرداری کرمانشاه به روش نمونه‌گیری هدفمند و به صورت گلوله‌برفی انتخاب و پس از اشباع نظری، داده‌ها به روش داده‌بنیاد در سه مرحله (کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی) تجزیه و تحلیل شدند. رویکرد مورد استفاده داده بنیاد در این پژوهش، رویکرد نظام‌مند اشتراوس و کوربین می‌باشد. در بخش کمی ابزار گردآوری اطلاعات، پرسش‌نامه محقق ساخته بود. برای روایی پرسش‌نامه سؤالات مورد بررسی و بازنگری استاد راهنما و مشاور قرار گرفت تا سؤالات طراحی شده پژوهشگر را به مقصود خود برساند. برای پایایی پرسش‌نامه از شیوه ضریب مک دونالد استفاده و در نهایت ضریب پایایی پرسش‌نامه ۰/۸۴۱ محاسبه شد. جامعه آماری در قسمت کمی پژوهش شامل ۳۱۴ نفر از سازمان‌هایی در کرمانشاه که شامل: سازمان بهزیستی، نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران، دادگستری، شهرداری، اداره کار و امور اجتماعی، اداره بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، سازمان بیمه خدمات درمانی، سازمان تأمین اجتماعی، سازمان صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران، جمعیت هلال احمر، جمهوری اسلامی ایران، اداره آموزش و پرورش، کمیته امداد امام، جمعیتها و انجمنهای خیریه و تشکلهای غیردولتی (سمن ها و مراکز مردم نهاد) بود و نمونه آماری براساس جدول مورگان، ۱۷۵ نفر از همین جامعه آماری برای انجام پژوهش انتخاب شدند.

یافته‌ها: در بخش کیفی سه عامل علی، هشت عامل مداخله‌گر، سه عامل زمینه‌ای، چهار عامل راهبردی و سه عامل پیامد شناخته و تأیید شدند. در بخش کمی مقدار آماره T بیشتر از ۱/۹۶ محاسبه شد و مقدار معناداری نیز در سطح اطمینان ۹۵ درصد کمتر از ۰/۰۵ به دست آمد و فرضیات مورد پذیرش قرار گرفت. داده‌ها با استفاده از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری و نرم‌افزار ۳- SMART PLS تجزیه و تحلیل گردید.

نتیجه: یافته‌های مطالعه نشان داد کارآفرینی اجتماعی تأثیر مثبت و بسزایی بر بهبود شرایط اقتصادی و اجتماعی کودکان کار دارد. مجموع متغیرهایی اثرگذار به صورت مستقل یا درهم‌تنیده در شکل‌گیری و سطح اثرگذاری آن مؤثرند. مدل استخراج شده در بخش کیفی، در بخش کمی مورد تأیید قرار گرفته است.

کلیدواژه‌ها: کارآفرینی، کارآفرینی اجتماعی، کارآفرین اجتماعی، کودکان کار.

استناد به این مقاله: فعله کری، زهره، دل انگیزان، سهراب، و محمدی فر، یوسف (۱۴۰۲). تأثیر کارآفرینی اجتماعی بر بهبود مشکلات کودکان کار (موردکاوی شهر کرمانشاه). توسعه کارآفرینی، ۱۶ (۵)، ۱۷۱-۱۴۸. <http://doi.org/10.22059/JED.2024.358039.654176>

تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۱۲/۱۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۰/۱۰

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۸/۱۰

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران.

نوع مقاله: پژوهشی

© نویسنده‌گان.

۱. مقدمه

موضوع و پدیده کودکان کار یک مسئله اجتماعی مهم و شایان توجه در جامعه است چرا که اثر و عواقب و نتایج اجتماعی زیادی را به همراه دارد. اغلب کودکان کار با مشکلات و معضلات زیادی چون: مشکلات اقتصادی، بی‌سرپرستی یا بدسرپرستی، مشکلات جسمی، روحی و روانی، سلامت، آموزشی و مهارتی، مشکلات اجتماعی و... روبرو بوده و هستند که هر کدام از این مشکلات می‌تواند کودکان کار را در شرایط و وضعیت نامطلوب و ناپسند قرار بدهد و به‌نوعی مشکلات و معضلات دیگری را در پی داشته باشد. کودکان کار به دلیل وضعیت و شرایط زندگی ویژه‌ای که دارند؛ سرچشمه بسیاری از رفتارهای ناصحیح و پرمخاطره هستند که نه فقط به خود کودک لطمه و ضرر جدی می‌رساند؛ بلکه سلامت جامعه و دیگران را هم به خطر می‌اندازند (Afshani et al., 2013:89). کودکان کار با حداقل بهره‌وری از امکانات معیشتی، تحصیلی، تغذیه‌ای و بهداشتی هر روز ساعات زیادی را در خیابان‌ها پرت می‌زنند و این امر سلامت و امنیت آنها را تهدید و آنان را دچار مشکلات فراوان (Asadpour & Azam, 2021:188) و از طرفی جامعه را نیز دچار مخاطرات، مشکلات، معضلات و آسیب‌های اجتماعی می‌کند (Kassa Kebede, 2015: 49). با وجود آثار، نتایج و پیامدهای مسئله‌آفرین، پدیده کودکان کار مطالعات نظام‌مندی در خصوص شناسایی ابعاد اجتماعی مرتبط با موضوع کودکان کار، وضعیت، شرایط و نوع زندگی آنها در ایران موجود نیست (Afshani et al., 2013:89) و به دلیل توانمند نبودن دولت و ناکارآمدی فعالیت نهادهای حمایتی جهت رفع مشکلات و بهبود شرایط و زندگی این قشر از جامعه، کشور همچنان شاهد حادثه شدن این مسئله می‌باشد. به نظر می‌رسد برای حل این مسئله باید راهکارهای کارآمد را به کاربرد. یکی از راهکارهای مؤثر در این زمینه به‌کارگیری تلاش‌های کارآفرینانه اجتماعی است (Asadi et al., 2011:65).

کارآفرینی اجتماعی می‌تواند به‌عنوان وسیله‌ای برای توانمندسازی عمل کند (Teasdale et al., 2023:232). جوهره کارآفرینی اجتماعی همان فعالیت‌های نوع‌دوستی، نیکوکاری، احساس مسئولیت در قبال مشکلات اقشار آسیب‌پذیر و محروم جامعه یا دیگر مسائل مهم اجتماعی و زیست‌محیطی است. آنچه ضرورت کارآفرینی اجتماعی را در جامعه مدرن امروزی آشکار می‌سازد، ناکارآمدی دولت‌ها است که نتیجه فعالیت‌های آنها، توزیع نابرابر درآمد و ثروت، ایجاد رانت و منفعت برای گروه‌های ویژه، آلودگی، تخریب محیط‌زیست، منابع آب، جنگل‌ها و دریاها را رقم زده است و یا با نادیده گرفتن حقوق، نیازهای اقشار و طبقات آسیب‌پذیر جامعه، بر شدت فقر، محرومیت و افزایش شکاف طبقاتی در جامعه افزوده است. با توجه به ناکامی دولت‌ها و مؤسسه‌های تجاری برای حل مسائل توسعه، جامعه امروزی برای رویارویی با مسائل پیچیده اجتماعی، به کارآفرینی و خلاقیت اجتماعی نیازمند است (Falah et al., 2021:10-11). به دلیل آنکه کارآفرینی اجتماعی، ظرفیت و زمینه تقریباً نوظهوری در عرصه مسائل و مشکلات اجتماعی، تلاشی برای کاهش اثرات منفی و یا حل این مسائل است؛ برای بهره‌گیری از ظرفیت‌های جامعه در این زمینه و کاربست موفقیت‌آمیز آن، شایسته است مطالعاتی در بستر فرهنگ بومی و منطقه‌ای صورت گیرد تا پایه‌های نظری و مبانی تبیینی و تحلیلی این مقوله با استفاده از تجارب بومی شکل گیرد (Sejasi Ghidari, 2012). کارآفرینی اجتماعی از منظر خلق ارزش اجتماعی بر بهبود شرایط کودکان کار تأثیر می‌گذارد، اما مؤسسات مهم اجتماعی در زمینه کاهش و یا تقلیل مشکلات پدیده کار کودکان هم کم‌کارآمد و یا فاقد کارایی مطلوب هستند؛ لذا به نظر می‌رسد با استقبال از حوزه کارآفرینی اجتماعی می‌توان الگوهای نوینی را برای قرن جدید خلق نموده و به کاربرد. از آن جایی که پژوهش‌های اندکی در زمینه کارآفرینی اجتماعی و میزان ظرفیت این حوزه به‌منظور بهبود

شرایط کودکان کار انجام شده است؛ دست‌اندرکاران، ابزارهای تحلیلی مناسب و کافی برای مداخله مثبت و اثرگذار در این زمینه در اختیار ندارند.

یکی از مشکلاتی که در شهر کرمانشاه وجود دارد عدم توجه به کارآفرینی اجتماعی در مسیر بهبود شرایط کودکان کار است. به همین دلیل فعالیت‌های انجام شده در این زمینه طبقه‌بندی نشده، وضعیت و کانال‌های تأثیرگذاری کارآفرینی اجتماعی بر بهبود شرایط کودکان کار مشخص نیست، آمار درست و دقیقی از تعداد، وضعیت و شرایط آن‌ها موجود نمی‌باشد. سیاست‌های خاصی برای این مسائل و مشکلات تعریف نشده است. با این توضیح ضروری است پژوهش‌ها و بررسی‌های بیشتری در حوزه شناخت کانال‌های اثرگذاری کارآفرینی اجتماعی با تمرکز بر بهبود شرایط و مشکلات کودکان کار صورت پذیرد؛ بنابراین هدف این پژوهش شناسایی کانال‌های تأثیرگذاری کارآفرینی اجتماعی بر بهبود شرایط و مشکلات کودکان کار و پاسخ به این سؤال که ظرفیت کارآفرینی اجتماعی در بهبود شرایط کودکان کار در شهر کرمانشاه کدام‌اند؟ در کانون توجه پژوهش حاضر قرار دارد تا با اطلاعات حاصل از این پژوهش افق جدید و نوینی پیشروی سیاست‌گذاری در این عرصه گشوده شود.

۲. روش و چارچوب انجام پژوهش

پژوهش حاضر اکتشافی، کاربردی، از نوع آمیخته (کیفی - کمی) و شیوه گردآوری داده‌ها توصیفی (غیرآزمایشی) است. در این روش، پس از مطالعه متون منتشر شده قبلی و اخذ نتیجه از ناکافی بودن نتایج آن‌ها، پژوهشگر نخست به جمع‌آوری اطلاعات کیفی پرداخته، در ادامه از شیوه کمی به منظور اثبات و قبولی و یا رد نتایج به دست آمده در قسمت کیفی استفاده کرده است. ابزار جمع‌آوری داده‌ها در بخش کیفی مصاحبه نیمه‌ساختارمند می‌باشد. جامعه مورد مطالعه این پژوهش در بخش کیفی ۲۰ نفر از مدیران و کارشناسان خبره و افراد فعال مؤسسات غیردولتی، سازمان‌های مردم‌نهاد، اداره بهزیستی، کمیته امداد امام (ره) و شهرداری کرمانشاه به روش نمونه‌گیری هدفمند و به صورت گلوله‌برفی انتخاب شدند و مصاحبه‌ها تا رسیدن به اشباع نظری یعنی ۲۰ مصاحبه، ادامه یافت. در نهایت، داده‌ها به روش داده‌بنیاد تحلیل شدند. برای تعیین اعتبار و روایی و حصول اطمینان از قابلیت اجرای مصاحبه از ۴ ملاک مقبولیت داده‌ها، مقبولیت پژوهشگر، بازنگری توسط شرکت‌کنندگان، بازنگری توسط ناظرین پژوهشگر و از نظریه داده‌بنیاد بهره برده و برای تعیین پایایی ابزار پژوهش در بخش کیفی از شیوه‌های خاص کدگذاری شامل: روش سه مرحله‌ای کدگذاری باز، محوری و انتخابی برای انجام فرایند کدگذاری و تجزیه علامت‌ها، نشانه‌ها و سایر موارد در قسمت تجزیه اطلاعات استفاده و ارتباط بین مقوله و زیرمقوله‌هایشان کشف شده است. در ادامه در قسمت کمی پژوهش، پس از مشخص شدن عوامل مؤثر بر بهبود شرایط کودکان کار، طراحی مدل و به منظور اعتبارسنجی نتایج به دست آمده در بخش کیفی، تعمیم‌پذیری داده‌ها و جامعیت آنها، ۲۲ فرضیه گردآوری و پرسش‌نامه‌ای بر اساس آن تنظیم شد.

جامعه آماری در بخش کمی پژوهش شامل ۳۱۴ نفر از کارشناسان و مسئولین حوزه کودکان کار و کارشناسان و مسئولین در حوزه کارآفرینی اجتماعی در شهر کرمانشاه که شامل: سازمان بهزیستی، نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران، دادگستری، شهرداری، وزارت کار و امور اجتماعی، اداره بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، سازمان بیمه خدمات درمانی، سازمان تأمین اجتماعی، سازمان صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، جمعیت هلال‌احمر، جمهوری اسلامی ایران، اداره آموزش و پرورش، کمیته امداد امام، جمعیت‌ها و انجمن‌های خیریه، تشکل‌های غیردولتی (سمن) ها و مراکز مردم نهاد) می‌باشد. بر اساس جدول مورگان تعداد ۱۷۵ نفر از بین آنها به عنوان نمونه تعیین شدند با توجه به اینکه یکی از دلایل استفاده از معادلات ساختاری بارویکرد حداقل مربعات جزئی، عدم تاثیر پذیری پی ال

اس از حجم کم نمونه آماری می باشد و با توجه به اینکه حجم نمونه معادلات ساختاری حداقل میزان ۲۰۰ را می پذیرد، لذا استفاده از تکنیک نمونه گیری تصادفی مورگان مورد استفاده قرار گرفته است. ابزار جمع آوری اطلاعات در بخش کمی پرسش نامه محقق ساخته بود. برای روایی پرسش نامه با بهره گیری از نظر و راهنمایی های استاد راهنما و مشاور پرسش نامه مورد بررسی و بازنگری قرار گرفت تا سؤالات طراحی شده پژوهشگر را به مقصود خود برساند. برای پایایی پرسش نامه از ضریب امگا مک دونالد که یک افزونه در SPSS می باشد، استفاده شد. در نهایت ضریب پایایی امگا پرسش نامه ۰/۸۴۱ محاسبه شد. این پرسش نامه بر اساس کدهای مستخرج شده در بخش کیفی با مقیاس ۵ گزینه ای لیکرت (بسیار کم - بسیار زیاد) تهیه شد.

پرسش نامه بین نمونه آماری توزیع و از پاسخگویان خواسته شد میزان اهمیت (تأثیر) هر یک از متغیرها را ارزیابی کنند و در نهایت هر ۱۷۵ نفر پاسخگوی سؤال های پژوهش - جوابگوی سؤالات بودند. در این پرسش نامه نظر افراد خبره درباره مدل استخراجی و در مورد مقوله های تدوین شده، جمع آوری شد تا در صورت تأیید مدل، همراه با نظر کارشناسان خبره مورد مصاحبه، اعتبار مدل کانال های اثرگذاری کارآفرینی اجتماعی در بهبود شرایط کودکان کار در شهر کرمانشاه را افزایش دهد. جهت تجزیه و تحلیل داده ها، ابتدا اطلاعات توصیف متغیرهای جمعیت شناختی با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۲۳ و سپس جهت سنجش پایایی ابزار اندازه گیری از ضرایب آلفای کرونباخ، ضریب پایایی همگون و ضریب پایایی ترکیبی استفاده شد و همچنین روایی همگرا از طریق معیار میانگین واریانس مشترک بین هر عامل با سؤالات خود استخراج، آماره تی آزمون بررسی میانگین و ضریب معناداری با استفاده از نرم افزار SMART PLS نسخه ۳ مورد سنجش قرار گرفت. برای آزمون فرضیه های پژوهش و ارزیابی الگوی پیشنهادی از روش الگویایی معادلات ساختاری و روش تحلیل عاملی تأییدی و از نرم افزار SMART PLS نسخه ۳ استفاده شد که نتایج آن به تفصیل در بخش یافته ها تشریح شده است.

۳. مروری بر مبانی نظری و پیشینه پژوهش کارآفرینی اجتماعی

کارآفرینی اجتماعی زیرمجموعه حوزه کارآفرینی است (Certo & Miller, 2008:267) و به طور کلی اقتصاد است که در طی ۳۰ سال گذشته در تمام جهان مورد توجه بیشتر قرار گرفته است (Kolakovic et al., 2018:129). مفهوم مورد مناقشه کارآفرینی اجتماعی در چند دهه اخیر در ادبیات دانشگاهی برجستگی خاصی پیدا کرده است (Teasdale 2023:212). کارآفرینی اجتماعی مقوله ای است که در حوزه شهری کاربرد وسیعی داشته و می توان آن را به عنوان یکی از مفاهیم مهم در مسیر توسعه و برای تحقق اهدافی مانند معیشت پایدار، اشتغال و درآمدزایی، ظرفیت سازی و توانمندسازی، کاهش فقر، توسعه زنجیره های تولید و بازار و جز آن در نظر گرفت (Marjani & Sadri, 2014:280). این مقوله در صورتی که در جامعه نهادینه شود، می تواند نقش مهمی در رفع مشکلات اجتماعی ایفا کند (Certo & Miller, 2008:267). نوعی از کارآفرینی اجتماعی شامل توسعه برنامه های نوآورانه برای کمک به بهبود معیشت کسانی است که فاقد کسب و کار و قدرت مالی هستند یا در استفاده از فرصت های خدمات اجتماعی با محدودیت مواجه اند (Motiei & Dinmohammadi, 2022:216). کارآفرینی اجتماعی دارای ابعاد و شاخصه های متعددی است که برای اندازه گیری و ارزیابی اثرات اجتماعی کسب و کارها استفاده می شوند. این ابعاد و شاخصه ها عبارت اند از: ۱. تأثیر اجتماعی: این ابعاد به میزان تأثیر کسب و کار بر جامعه و حل مشکلات اجتماعی اشاره دارد.

برای سنجش این تأثیر، می‌توان از شاخص‌هایی مانند: تعداد افراد مستفید، کاهش فقر، بهبود سطح زندگی و مشخصه‌های مشابه استفاده کرد.^۲ نوآوری اجتماعی: این ابعاد به میزان نوآوری و خلاقیت کسب‌وکار در حل مسائل اجتماعی اشاره دارد. برای سنجش این نوآوری، می‌توان از شاخص‌هایی مانند تعداد پروژه‌های نوآورانه، تعداد ایده‌های جدید و مشخصه‌های مشابه استفاده کرد.^۳ پایداری اجتماعی: این ابعاد به میزان پایداری و استمرار کسب‌وکار در حل مشکلات اجتماعی اشاره دارد. برای سنجش این پایداری، می‌توان از شاخص‌هایی مانند مدت‌زمان فعالیت کسب‌وکار، میزان تأثیرگذاری بر جامعه در طول زمان و مشخصه‌های مشابه استفاده کرد.^۴ توانمندسازی اجتماعی: این ابعاد به میزان توانمندسازی جامعه و افراد توسط کسب‌وکار اشاره دارد. برای سنجش این توانمندسازی، می‌توان از شاخص‌هایی مانند تعداد افراد آموزش‌دیده، تعداد افراد شغل دار و مشخصه‌های مشابه استفاده کرد. این ابعاد و شاخصه‌ها بر اساس مدل‌های مختلفی مانند مدل تأثیر اجتماعی^۱ و مدل کارآفرینی اجتماعی^۲ تعریف شده‌اند (Mair & Marti, 2006:37-38).

کودکان کار

در یک تعریف کلی کودک کار به شخصی اطلاق می‌شود که با سن کمتر از سن قانونی و بر خلاف میل خود، مجبور به انجام فعالیت شغلی و کاری است (Gholami, 2022:293). کودکان کار به اشتغال کودکان بر هر کاری اشاره دارد که کودک را از لذت دوران کودکی بی‌نصیب و با توانایی او برای حضور منظم در مدرسه و تحصیل تداخل پیدا می‌کند و از نظر: الف: روانی. ب: جسمانی. پ: اجتماعی. ح: اخلاقی برای کودک خطرناک و زیان‌آور است و کودک را در معرض خطر مشکلات حاد و مزمن سلامت قرار می‌دهد. در بسیاری از موارد حق آزادی انتخاب فرصت‌های توانمندسازی و انتخاب‌های صحیح را در کودکان از بین می‌برد (Mahmoudnejad et al., 2018:3) به نقل از Kasper (2017) و (Wahba, 2015; Yildırım et al., 2017; Parker, 2017). این نوع زندگی آنان را در معرض مخاطرات بسیاری چون: سوء تغذیه، محرومیت از تحصیل، محرومیت از بهداشت، سلامت، استثمار، مرگ و... قرار داده و از طرفی جامعه را نیز دچار معضلات و آسیب‌های اجتماعی فراوانی می‌کند (Kassa Kebede et al., 2015:49). سازمان بین‌المللی کار تخمین می‌زند که ۲۱۸ میلیون کودک در سراسر جهان جزء کودک کار محسوب می‌شوند. ۱۱۵ میلیون نفر از این‌ها درگیر مشاغل پرخطر هستند (Pinzón, 2018: 535-548). کار کودک یکی از مشکلات جهانی بهداشت عمومی و حقوق بشر است. کار کودک فقر را جاودانه می‌سازد و باعث دام‌ها و تله‌های فقر بین‌نسلی می‌شود (Mahmoudnejad et al., 2018:3) به نقل از (Kasper & Parker, 2017; Wahba, 2015; Yildırım et al., 2017).

^۱ Social Impact Model

^۲ Social Entrepreneurship Model

جدول ۱. خلاصه‌ای از مطالعات مشابه

پژوهشگر (سال انجام پژوهش)	عنوان پژوهش	نتایج پژوهش
Gholami (2022)	کودکان کار به مثابه جرم حکومتی؛ مطالعه تفصیلی در لزوم پاسخ ساختاری به پدیده کودکان کار	نتایج پژوهش نشان داد که به‌رغم وجود خلأهای قانونی در این حوزه، امکان ارائه پاسخ کیفی، ولو به‌صورت حداقلی، برای اشخاص (اعم از حقیقی و حقوقی) در قبال کوتاهی آنها در خصوص پدیده کودکان کار وجود دارد
Matiei & Dinmohammadi (2022)	تأثیر دانش فناوری بر توسعه کارآفرینی اجتماعی با تأکید بر نقش میانجی مسئولیت‌پذیری اجتماعی در مشاغل خانگی	نتایج پژوهش نشان داد که دانش فناوری تأثیر مثبت و معناداری بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی دارند. دانش فناوری تأثیر مثبت و معناداری بر توسعه کارآفرینی اجتماعی دارد همچنین تأثیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر توسعه کارآفرینی اجتماعی تأثیر معنی‌دار دارد. تأثیر غیرمستقیم دانش فناوری بر توسعه کارآفرینی اجتماعی معنی‌دار است و ارتقای دانش فناوری کارآفرینان مشاغل خانگی به توسعه کارآفرینی اجتماعی یاری می‌رساند.
Gigauri et al (2022)	ماهیت کارآفرینی اجتماعی از طریق یک گرجی لنز: دیدگاه کارآفرینان	نتایج پژوهش انگیزه‌هایی را برای گرجستان برای مشارکت در کارآفرینی اجتماعی ارائه می‌دهد و باعث توسعه بیشتر آن می‌شود. پژوهش ارائه شده پیشرفت کارآفرینی اجتماعی را تسهیل خواهد کرد و تأثیر مثبتی بر جامعه خواهد داشت. در اتخاذ تصمیمات مهم در خصوص کارآفرینی اجتماعی از سیاست‌گذاران در کشور حمایت می‌کند. شاغلین و کارآفرینان را تشویق می‌کند.
Derikvand et al (2022)	طراحی الگو کارآفرینی اجتماعی‌سازمانی: پژوهشی کیفی مبتنی بر نظریه داده‌بنیاد ^۱	یافته‌های پژوهش پدیده محوری، شرایط علی، راهبردها، عوامل مداخله‌گر، عوامل زمینه و بستر ساز کارآفرینی اجتماعی‌سازمانی و درنهایت پیامدهای کارآفرینی اجتماعی‌سازمانی را نشان داده‌اند.
Bavarsad et al (2022)	ارزیابی نقش میانجی کارآفرینی اجتماعی در تأثیر سرمایه اجتماعی و سرمایه انسانی بر عملکرد عملیاتی	بر اساس یافته‌های پژوهش سرمایه اجتماعی و سرمایه انسانی بر کارآفرینی اجتماعی و عملکرد عملیاتی تأثیر مثبت و معنی‌دار دارند همچنین نشان داده‌اند که کارآفرینی اجتماعی در رابطه بین سرمایه اجتماعی و سرمایه انسانی بر عملکرد عملیاتی، نقش میانجی ناقص دارد.
Asadpour & Azam Azadeh (2021)	فرا تحلیل مطالعات عوامل اثرگذار بر پیدایش کودکان کار و خیابان	نتایج پژوهش نشان داد که متغیرهای سطح تحصیلات و اعتیاد به مواد مخدر والدین به ترتیب در حد متوسط بر میزان کار و کودکان خیابانی شدن آنها مؤثر بوده‌اند.
Naderi et al (2020)	موانع توسعه کارآفرینی اجتماعی در سازمان‌های مردم‌نهاد: کاربرد نظریه مبنایی در غرب ایران	نتایج پژوهش نشان داد که در فعالیتهای کارآفرینی سازمان‌های غیردولتی با موانع مختلفی روبرو هستند که مهم‌ترین موانع ایجاد در توسعه کارآفرینی اجتماعی در سازمان‌های غیردولتی استان کرمانشاه شامل: فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، آموزشی، زیرساختی ارتباطی - اطلاعات، مدیریت، روان‌شناسی، سیاست‌های حقوقی و موانع حمایتی است. این موانع منجر به توسعه‌نیافتگی کارآفرینی اجتماعی در میان سازمان‌های غیردولتی استان کرمانشاه شده‌اند.

^۱ گراند تئوری (Grounded Theory)^۲ Non-governmental organization

پژوهشگر (سال انجام پژوهش)	عنوان پژوهش	نتایج پژوهش
Canestrino et al (2020)	درک کارآفرینی اجتماعی: یک دیدگاه فرهنگی در تحقیقات تجارت	نتایج پژوهش بیانگر آن بود که فرهنگ برای توجیه تفاوت ملی در نرخ کارآفرینی اجتماعی کافی نیست.
Imanzadeh & Alipur (2019)	تجربه زیسته کودکان کار شهر تبریز از احساس تنهایی مطالعه به روش پدیدارشناختی	بر اساس یافته‌های پژوهش تجربه‌های کودکان کار از احساس تنهایی، چهار مضمون اصلی و احساسات ادراک شده و انواع احساس تنهایی، پیامدهای احساس تنهایی و راه‌های غلبه بر احساس تنهایی شناسایی شده و کودکان کار در معرض انواع احساس تنهایی و به‌ویژه تنهایی آگزیستانسیال قرار دارند همچنین در زندگی خود احساس بی‌معنایی، ناامیدی و رهاشدگی دارند.
Shekar Beigi & Farahani (2019)	شناسایی مؤلفه‌های کارآفرینی اجتماعی و بررسی نقش آن‌ها توانمندسازی کودکان کار و خیابان	نتایج پژوهش نشان داد که کارآفرینی اجتماعی به شکل مستقیم بر ارتقا توانمندی‌های کودکان کار و خیابانی تأثیرگذار است.
Fazeli et al (2019)	شناسایی چالش‌ها و فعالیت‌های راهبردی اجتماعی کارآفرینی اجتماعی مورد (مطالعه: سازمان تأمین اجتماعی شهر ایلام)	نتایج پژوهش بیانگر آن بود که کارآفرینان اجتماعی نیاز به شناخت موانع و اقدامات راهبردی در محیط پیرامون دارند. شناخت موانع اجتماعی سبب می‌شود که آنان بتوانند بخش مهمی از موانع خود را تشخیص داده، آنان را به محیط و جامعه پیرامون خود معرفی نموده و با همکاری و هم‌فکری در جهت برطرف نمودن آن‌ها اقدام نمایند.
Shishegaran & Hajidehabadi (2019)	بررسی بزه‌دیده شناختی کودکان کار	نتایج پژوهش نشان داد که اولین گام در جهت حمایت از کودکان کار بررسی و مطالعه در علل و عوامل گسترش‌دهنده پدیده کار کودک است و بعد از آن است که می‌توان با به‌کارگیری راهکارهای مناسب از افزایش آن جلوگیری شود.
Douglas & Prentice (2019)	انگیزه‌های نوآوری و سود برای کارآفرینی اجتماعی: مجموعه‌ای فازی	نتایج پژوهش نشان داد که روابط نامتقارن بین کارآفرینی اجتماعی، نگرش اجتماعی نگرش نوآوری، اخلاقانه و کارآفرینی را نشان می‌دهد و خودکارآمدی درحالی‌که انگیزه سود ممکن است برای کارآفرینی اجتماعی زیاد یا کم باشد.
Rastgar et al (2018)	بررسی عوامل مؤثر در توانمندسازی کودکان کار و خیابان نقش سرمایه اجتماعی و کارآفرینی اجتماعی	نتایج پژوهش نشان داد که به‌کارگیری مزایای سرمایه اجتماعی در سازمان‌های مردم‌نهاد در راستای شکل‌دهی یک شبکه گسترده از افراد هم‌فکر که دارای ارزش‌های اجتماعی یکسان برای خود بوده و تمایل به تشریک‌مساعی برای ارائه رفتارها و رویکردهای کارآفرینانه برای بهبود سیستم‌های بهداشت، درمان، یادگیری و مشارکت کودکان دارند و موجب ظرفیت‌سازی، توانمندسازی، معیشت پایدار، اشتغال، درآمدزایی و کاهش فقر در بین کودکان کار و خیابان می‌گردد.
Saebi et al (2018)	تحقیقات کارآفرینی اجتماعی: دستاوردهای گذشته و وعده‌های آینده	نتایج پژوهش نشان داد که کارآفرینی اجتماعی ۱- هنوز یک مفهوم نامشخص و مورد مناقشه است که ۲- مربوط به چند سطح و چندمرحله‌ای است. ۳- در سطوح مختلف تجزیه و تحلیل و مورد بررسی قرار گرفته و موشکافی شده است. ۴- اما در یک محیط چندسطحی صریح تنظیم نیست
Ghosi et al (2017)	موانع کارآفرینی زنان روستایی عمان	نتایج پژوهش نشان داد که محدودیت‌های اجتماعی و فرهنگی از جمله عوامل اصلی موانع کارآفرینی زنان در عمان است

پژوهشگر (سال انجام پژوهش)	عنوان پژوهش	نتایج پژوهش
(2015) Shakuri	بررسی نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در توانمندسازی کودکان کار خیابانی. مطالعه موردی: منطقه ۲۱ تهران	نتایج پژوهش نشان داد که حضور مؤثر و کارآمد سازمان‌های مردم‌نهاد برای تغییر وضعیت کودکان در وضعیت دشوار بخشی از ضرورت‌هاست و تأکید شده است که نحوه صحیح و مناسب خدمات‌رسانی به گروه‌های هدف گذاشتن سیستمی و جامع به موضوع مهم است.
(2015)Kassa Kebede	موقعیت کودکان خیابانی در مرکز شهری و نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در توجه به مسائل اقتصادی اجتماعی مورد مطالعه: شهرها هواسا	نتایج پژوهش نشان داد بیشتر کودکان خیابانی این مطالعه مذکر بوده و عوامل مختلفی برای خیابانی بودن آن‌ها وجود دارد؛ اما فقر یکی از اصلی‌ترین عوامل برای خیابانی شدن آن‌ها شناخته شده است
(2012) Sejasi Ghidari	بررسی تأثیر کارآفرینی اجتماعی بر کیفیت زندگی مطالعه موردی زنان سرپرست خانوار تحت پوشش مؤسسه مهرآفرین پناه عصر	نتایج پژوهش بیانگر آن بود که کارآفرینی اجتماعی در دو بعد مورد سنجش آن یعنی اجتماعی و اقتصادی با متغیر وابسته پژوهش دارای رابطه معنی‌داری بوده؛ ولی بعد ارزشی و فرهنگی متغیر مستقل با کیفیت زندگی رابطه معناداری نداشته است.
(2011) Asadi et al	الگوی کارآفرینی اجتماعی در ساماندهی کودکان خیابانی	نتایج پژوهش بیانگر آن بود که در ساماندهی کودکان خیابانی با استفاده از کارآفرینی اجتماعی چهار مقوله موجبات علی، شرایط زمینه‌ها، مداخله‌گرها و نتایج برونداها اثر گذارند و بیش‌تر این یافته‌ها نوآورانه هستند.

در این بخش، با توجه به هدف اصلی پژوهش، نتایج برخی از مهم‌ترین مطالعه‌های مرتبط تجربی انجام‌گرفته داخلی و خارجی مرور شده است. در تمامی مطالعات تجربی پیشین موضوع کارآفرینی اجتماعی، موضوع کودکان کار مورد بررسی قرار گرفته و بر کارآفرینی اجتماعی و نقش مؤلفه‌های کارآفرینی اجتماعی در راستای توسعه توانمندی‌های افراد، توانایی و ساماندهی کودکان کار تأیید شده است و آن را ضروری دانسته‌اند؛ اما همان‌طور که اشاره شد؛ پژوهش‌های تجربی تقریباً کمی در زمینه کارآفرینی اجتماعی و ظرفیت این افراد در رابطه با بهبود شرایط کودکان کار انجام شده است. با توجه به مطالب ذکر شده در بخش‌های پیشین و مسئله اصلی پژوهش، مطالعه حاضر با هدف اصلی تأثیر کارآفرینی اجتماعی بر بهبود مشکلات کودکان کار در کرمانشاه انجام شد.

۴. یافته‌های پژوهش

توصیف متغیرهای جمعیت‌شناختی

به منظور شناخت بهتر نمونه آماری، متغیرهای جمعیت‌شناختی جنسیت، سن و تحصیلات مورد بررسی قرار گرفت. شرح آن در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲. آمار توصیفی

متغیر	گروه	فراوانی	درصد
جنسیت	زن	۹۷	۵۴
	مرد	۷۸	۴۶
	کل	۱۷۵	۱۰۰
سن	زیر ۳۰ سال	۲۸	۱۶
	۳۰ تا ۴۰ سال	۷۶	۴۳
	۴۰ تا ۵۰ سال	۵۹	۳۴
	۵۰ تا ۶۰ سال	۱۲	۷
	بالای ۶۰ سال	۰	۰
کل	۱۷۵	۱۰۰	
تحصیلات	زیر دیپلم	۰	۰
	دیپلم	۱۳	۷
	فوق دیپلم	۰	۰
	لیسانس	۶۵	۳۷
	فوق لیسانس	۵۹	۳۴
	دکتری	۳۸	۲۲
	کل	۱۷۵	۱۰۰

یافته‌های بخش کیفی پژوهش

در بخش کیفی، پژوهشگر با تجزیه و تحلیل مصاحبه‌ها، کدهای باز سپس کدهای محوری (مفاهیم و در نهایت مقوله‌ها) و در پایان کدهای انتخابی را استخراج کرد. از اطلاعات جمع‌آوری شده از مصاحبه‌ها در بخش کیفی در مرحله نخست، کدگذاری باز، کدهای مقدماتی شناسایی شد که نمونه‌ای از آن در جدول ۳ آمده است. پس از پالایش و ادغام کدهای مشابه، در مجموع ۷۱ کد نهایی شناسایی شدند. در دومین مرحله، کدگذاری محوری انجام شد که ۲۲ مقوله اصلی در مرحله کدگذاری محوری و در مرحله کدگذاری انتخابی عوامل علی، عوامل زمینه‌ای، عوامل مداخله‌گر، عوامل راهبردی و در نهایت پیامدها مطابق با مدل مفهومی پژوهش شناسایی و همه عوامل تأیید شدند. در نهایت مدل داده‌بنیاد نهایی شد. با تحلیل جواب‌های سؤال مربوط به عوامل علی ظرفیت کارآفرینی اجتماعی در بهبود شرایط کودکان کار، ۵ مفهوم و در نهایت ۳ مقوله از مفاهیم شناسایی و مستخرج شدند که در جدول ۳ ارائه گردیده‌اند.

کدهای انتخابی	کدهای محوری		مصاحبه‌شوندگان	کدهای باز
	مقاله	مفاهیم		
اشتغال‌زایی و پایداری اجتماعی آن		ایجاد شغل برای والدین کودکان کار	sm1,sm2,sm3,sm4,sm5,sm6,sm7,sm8,sm9,sm10,sm11,sm12,sm13	راه‌اندازی خوشه‌های کسب‌وکارهای کوچک و متوسط و زودبازده و استخدام والدین کودکان کار در این کسب‌وکارها
				ایجاد کارگاه قالی‌بافی برای والدین کودکان کار
حمایت و هدایت شغلی والدین کودکان کار		حمایت و هدایت شغلی والدین کودکان کار	sm1,sm2,sm3,sm4,sm5,sm6,sm7,sm8,sm9,sm10,sm11,sm12,sm13	ایجاد و راه‌اندازی کارگاه خیاطی برای والدین کودکان کار
				بنیان کارگاه تولید ماسک و دستکش و استخدام والدین کودکان کار
حمایت‌های آموزشی - درمانی		حل مشکلات درمانی - هویتی کودکان کار و خانواده‌هایشان	sm3,sm4,sm6,sm8,sm11,sm13	احداث شرکت بازیافت و استخدام والدین کودکان کار
				ایجاد و راه‌اندازی فروشگاه اینترنتی برای والدین کودکان کار
حمایت‌های آموزشی - درمانی		فرهنگ‌سازی و آموزش	sm1,sm2,sm4,sm7,sm8,sm9,sm10,sm11	دایر کردن مکان‌های مهارت‌آموزی والدین کودکان کار از طریق مهارت‌های برون‌سپاری شده توسط کسب‌وکارها
				ایجاد صندوق‌های قرض‌الحسنه (برای والدین کودکان کار که دارای مهارتی هستند و توانایی مالی و تمکن مالی مناسبی برای راه‌اندازی شغلی و تولید محصولشان ندارند)
رفع نیازهای کودکان کار		حل مشکلات خود کودکان کار (نیازهای اولیه، نیازهای مهارتی و اجتماعی و..)	sm20,sm16,sm15,sm17,sm19,sm20,sm11,sm18,sm13	ایجاد مجموعه و تشکیل مجتمع‌های قانونی برای کودکان کار
				تأسیس مکان‌هایی برای آموزش و درس دادن (کودکانی که از تحصیلات جامانده‌اند، کودکانی که مشکلاتی برای ادامه تحصیل دارند و..)
				ایجاد مجموعه و تشکیل مجتمع‌های قانونی برای کودکان کار
				مهارت‌آموزی و کارورزی کودکان کار

جدول ۳. نمونه‌ای از نتایج کد گذاری باز، محوری و انتخابی

با تحلیل جواب‌های سؤال مربوط به عوامل مداخله‌گر ظرفیت کارآفرینی اجتماعی در بهبود شرایط کودکان کار، ۱۷ مفهوم و درنهایت ۸ مقوله از مفاهیم شناسایی و مستخرج شدند که در جدول ۴ ارائه گردیده‌اند.

جدول ۴. عوامل مداخله‌گر مؤثر بر راهبردها

مقوله	مفهوم	مصاحبه‌شوندگان
عوامل آموزشی - فرهنگی	شناخت کارآفرینی اجتماعی	sm1,sm2,sm3,sm4,sm6,sm7,sm13 sm8,sm9,sm10,sm11,sm12,
	فرهنگ، سطح تحصیلات اجتماعی	sm3,sm4,sm6,sm7,sm9
	اطلاع‌رسانی، آموزش و ضعف آموزش عمومی	sm1,sm2,sm11,sm12,sm13
	دخیل بودن دانشگاه‌ها در آموزش کارآفرینان اجتماعی	sm1,sm2,sm4,sm5,sm9,sm10,sm11
	مهارت‌آموزی و آینده‌نگری	sm2,sm3,sm4,sm7,sm11,sm12
	علوم‌شناختی صحیح و دقیق	sm2,sm4,sm5,sm7,sm9
	مسئولیت اجتماعی مردم و مسئولین	sm19,sm20,sm18,sm17
عوامل اجتماعی	اعتماد، فقر مالی و اقتصادی مردم، ضعف مشارکت اجتماعی	sm1,sm2,sm3,sm4,sm5,sm7,sm8,sm9,sm11
	سرمایه‌گذاری بخش خصوصی (بازرگانی)	sm1,sm2,sm3,sm4,sm6,sm7,sm8,sm9,sm10,sm13
عوامل بخش خصوصی (بازرگانی)	توجه بخش خصوصی (بازرگانی)	sm1, sm2, sm3, sm4,sm5,sm6, sm7,sm8,sm13
	توجه به کارآفرینان اجتماعی از لحاظ معنوی، آموزشی، مالی، عدم اختصاص منابع مالی کافی از طرف دولت	sm1,sm2,sm3,sm4,sm5,sm7,sm8,sm9,sm11
	مدیریت بحران، مدیریت مناسب	sm2,sm3,sm4,sm7,sm11, sm12
عوامل بنیادها، سازمان‌های مردم‌نهاد	تخصیص منابع، وجودنداشتن اطلاعات صحیح	sm1,sm18,sm13,sm14,sm6,sm8,sm10,sm11,sm7
	ساختار کارآفرینانه در مؤسسه‌های یادشده (بنیادها، خیریه‌ها و...)	sm2,sm19,sm18,sm13
عوامل قانونی	وجود قانون مناسب، جامع، کامل و شفاف	sm1, sm2, sm3, sm4,sm5, sm6, sm7,sm8,sm13
عوامل کنترل و ارزیابی	کنترل، ارزیابی صحیح و مناسب	sm1,sm2,sm3,sm4,sm15,sm17,sm18,sm19,sm20
عوامل خود کارآفرین اجتماعی	مشکلات، ضعف ویژگی‌ها و شایستگی‌های کارآفرین اجتماعی	sm6,sm8,sm9,sm10,sm11,sm12,sm13,sm14,sm15, sm20

با تحلیل جواب‌های سؤال مربوط به شرایط و عوامل زمینه‌ای ظرفیت کارآفرینی اجتماعی در بهبود شرایط کودکان کار، ۲۲ مفهوم و درنهایت ۳ مقوله از مفاهیم شناسایی و مستخرج شدند که در جدول ۵ ارائه گردیده‌اند.

جدول ۵. عوامل زمینه‌ای مؤثر بر راهبردها

مقوله‌ها	مفاهیم	مصاحبه‌شوندگان
نقش‌آفرینی سازمان‌های مجری	شورای اصناف	sm19,sm20,sm18,sm17
	اداره بازرگانی	
	تعاون کار و رفاه اجتماعی	
	اداره کار	

	بانک‌ها	
	سازمان بیمه	
	وزارت کشور	
,sm12 sm20,sm17,sm19,sm7,s m11	سازمان بهزیستی	
	آموزش و پرورش	
	کمیته امداد	
	شهرداری	
	نیروی انتظامی	
	استانداری	
	سازمان‌های مردم‌نهاد	
	دانشگاه‌ها	
	بسیج	
	علوم پزشکی	
	استارت‌آپ‌ها	
	سازمان‌های فرهنگی	
sm1,sm18,sm13,sm14,sm6,sm8,sm10,sm11,sm7	علاقه‌مندی افراد (با توجه درآمدشان) در مشارکت کردن در این امر	مشارکت مردم
sm1, sm2, sm3, sm4,sm5, sm6, sm7,sm8,sm13	اعطای تسهیلات و وام	حمایت‌های دولت و بخش خصوصی
	سرمایه‌گذاری‌ها	

با تحلیل جواب‌های سؤال مربوط به راهبردهای ظرفیت کارآفرینی اجتماعی در بهبود شرایط کودکان کار، ۱۲ مفهوم و در نهایت ۴ مقوله از مفاهیم شناسایی و مستخرج شدند که در جدول ۶ ارائه گردیده‌اند.

جدول ۶. راهبردهای منتج شده از بهبود شرایط کودکان کار

مصاحبه‌شوندگان	مفاهیم	مقوله‌ها
sm1,sm2,sm3,sm4,sm5,sm7,sm8,sm9,sm10,sm11,sm12,sm13	بهبود فرهنگ کار والدین کودکان کار	نهادینه‌سازی فرهنگ اشتغال
	آموزش مهارت والدین کودکان کار	
	جذب حمایت‌های دولتی و مؤسسه‌های دولتی	
	جذب حمایت‌های قانونی	
sm1,sm2, sm3, sm4, sm5,sm6,sm7,sm8,sm9,sm10,sm11, sm12	استفاده از حمایت‌های نظام آموزشی، سازمان‌های مردم‌نهاد	بهره‌گیری از ظرفیت‌های کارآفرینی اجتماعی
	استفاده از سرمایه اجتماعی (روابط دوطرفه، قدرت اعتماد، تعهدات و...) (از طریق منابع سرمایه اجتماعی: خانواده، مراکز آموزشی، دانشگاه، اتحادیه‌های محلی و...)	
	استفاده و کمک‌گرفتن از حمایت‌های کارآفرینان و کارآفرینان اجتماعی، فعالان اجتماعی و...	
sm20,sm16,sm15,sm17,sm19,sm20,sm11,sm18,sm13	اقدام به هویت‌بخشی اجتماعی کودکان کار	هویت آفرینی
	حل مشکلات بهداشتی - درمانی کودکان کار و خانواده‌هایشان	
	رفع نیازهای اولیه کودکان کار	

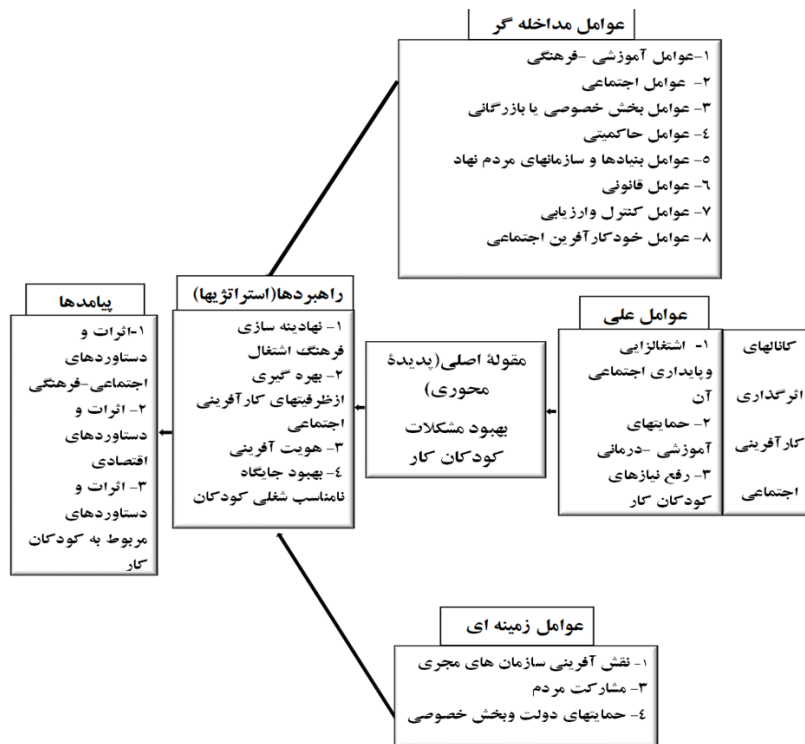
sm1,sm2,sm3,sm4,s m5,s m6,s m8,s m9,sm10,sm11,sm12	آموزش مهارت‌های فردی و اجتماعی	بهبود جایگاه نامناسب
	آموزش، مهارت‌آموزی، کارورزی و حرفه‌آموزی	شغلی کودکان

با تحلیل جواب‌های سؤال مربوط به پیامدهای ظرفیت کارآفرینی اجتماعی در بهبود شرایط کودکان کار، ۱۰ مفهوم و در نهایت ۳ مقوله از مفاهیم شناسایی و مستخرج شدند که در جدول ۷ ارائه گردیده‌اند.

جدول ۷. پیامدهای مؤثر منتج از راهبردها

مقوله‌ها	مفاهیم	مصاحبه‌شوندگان
اثرات و دستاوردهای اجتماعی - فرهنگی	کاهش آسیب‌های اجتماعی	sm20,sm19,sm18,sm13
	فرهنگ‌سازی	
	مشارکت اجتماعی	
	امنیت اجتماعی	
اثرات و دستاوردهای اقتصادی	اشتغال‌زایی	sm1,sm18,sm13,sm14,s m6,sm8,sm10,sm11.s m12
	تولید مولد	
	کاهش فقر	
اثرات و دستاوردها در مورد کودکان کار	رفع نیازهای اولیه	sm1,sm2,sm3,sm4,s m6,sm7,s m8,sm9,sm10,s m11,s m12,sm13
	پیشرفت تحصیلی	
	یادگیری مهارت‌های شغلی، فردی، اجتماعی	

بدین ترتیب کل فرایند صورت پذیرفته در قالب مدل در شکل ۱ نشان داده شده است.

شکل ۱. مدل مفهومی کانال‌های اثرگذاری کارآفرینی اجتماعی در بهبود شرایط کودکان کار در شهر کرمانشاه و عوامل مؤثر بر آنها

یافته‌های بخش کمی پژوهش

سنجش پایایی: بدین ترتیب پایایی شاخص‌ها با استفاده از سه معیار: معیار کلاسیک سنجش پایایی، آلفای کرونباخ، معیار CR (پایایی ترکیبی) و Rho-A (ضریب پایایی همگون) صورت پذیرفته است. در این قسمت هر سه شاخص مورد پذیرش قرار گرفته‌اند؛ چراکه ضریب استاندارد هر سه شاخص برابر یا بالاتر از ۰/۷ می‌باشند که در جدول ۸ ارائه گردیده‌اند.

جدول ۸. پایایی شاخص‌ها

متغیر	آلفای کرونباخ	rho_A	پایایی ترکیبی
اشتغال‌زایی و پایداری اجتماعی آن	۰/۷۲۳	۰/۷۹۵	۰/۸۶۲
حمایت‌های آموزشی - درمانی	۰/۷۱۰	۰/۷۲۸	۰/۷۸۱
رفع نیازهای کودکان کار	۰/۷۰۸	۰/۷۵۰	۰/۸۵۲
عوامل آموزشی - فرهنگی	۰/۷۵۶	۰/۷۶۱	۰/۷۲۷
عوامل اجتماعی	۰/۷۱۹	۰/۷۵۶	۰/۸۰۲
عوامل بخش خصوصی یا بازرگانی	۰/۷۷۴	۰/۹۵۵	۰/۸۹۱
عوامل بنیادها و سازمان‌های مردم‌نهاد	۰/۷۴۹	۰/۸۶۶	۰/۸۸۳
عوامل حاکمیتی	۰/۸۱۹	۰/۸۷۳	۰/۹۱۵
عوامل قانونی	۰/۷۰۳	۰/۸۰۱	۰/۸۳۲
عوامل کنترل و ارزیابی	۰/۷۸۵	۰/۷۸۵	۰/۹۰۳
عوامل خود کارآفرینی اجتماعی	۰/۷۶۶	۰/۷۶۸	۰/۸۹۵
نقش‌آفرینی سازمان‌های مجری	۰/۷۱۱	۰/۷۱۱	۰/۸۷۴
مشارکت مردم	۰/۷۷۸	۰/۸۸۳	۰/۸۴۹
حمایت دولت و بخش خصوصی	۰/۷۹۱	۰/۷۹۷	۰/۹۰۵
نهادینه‌سازی فرهنگ اشتغال	۰/۸۲۰	۰/۷۱۳	۰/۸۸۸
بهره‌گیری از ظرفیت‌های کارآفرینی	۰/۷۱۸	۰/۹۶۳	۰/۸۱۳
هویت آفرینی	۰/۸۳۱	۰/۸۶۵	۰/۹۲۱
بهبود جایگاه نامناسب شغلی کودکان	۰/۷۸۹	۰/۹۰۲	۰/۹۰۵
اثرات اجتماعی - فرهنگی	۰/۸۰۴	۰/۸۱۸	۰/۹۱۰
اثرات اقتصادی	۰/۸۳۵	۰/۸۹۸	۰/۹۲۲
اثرات مرتبط با کودکان کار	۰/۷۶۴	۰/۷۷۶	۰/۸۹۴
عوامل علی	۰/۷۷۵	۰/۷۷۵	۰/۸۹۹
مقوله اصلی_بهبود شرایط کار کودکان	۰/۷۴۲	۰/۷۵۱	۰/۸۸۵
عوامل زمینه‌ای	۰/۷۳۶	۰/۷۳۷	۰/۸۸۳
عوامل مداخله‌گر	۰/۷۸۶	۰/۷۸۹	۰/۹۰۳
راهبردها	۰/۸۰۲	۰/۸۰۲	۰/۹۱۰
پیامدها	۰/۸۳۲	۰/۸۶۰	۰/۹۲۲

روایی همگرا: در این بخش با معیار AVE (میانگین واریانس مشترک بین هر عامل با سؤالات خود) به بررسی همبستگی هر عامل با سؤالات خود پرداخته شده است. مقدار متوسط واریانس استخراج شده از ۰/۵ بالاتر می‌باشد که در جدول ۹ ارائه گردیده‌اند.

جدول ۹. ضرایب روایی همگرا

متغیرها	AVE
اشتغال‌زایی و پایداری اجتماعی آن	۰/۷۵۸
حمایت‌های آموزشی - درمانی	۰/۶۴۸
رفع نیازهای کودکان کار	۰/۷۴۴
عوامل آموزشی - فرهنگی	۰/۵۷۳
عوامل اجتماعی	۰/۶۷۱
عوامل بخش خصوصی یا بازرگانی	۰/۸۰۵
عوامل بنیادها و سازمان‌های مردم‌نهاد	۰/۷۹۱
عوامل حاکمیتی	۰/۸۴۴
عوامل قانونی	۰/۶۳۱
عوامل کنترل و ارزیابی	۰/۸۲۳
عوامل خود کارآفرینی اجتماعی	۰/۸۱۱
نقش‌آفرینی سازمان‌های مجری	۰/۷۷۶
مشارکت مردم	۰/۷۴۰
حمایت دولت و بخش خصوصی	۰/۸۲۶
نهادینه‌سازی فرهنگ اشتغال	۰/۸۰۱
بهره‌گیری از ظرفیت‌های کارآفرینی	۰/۶۹۵
هویت آفرینی	۰/۸۵۳
بهبود جایگاه نامناسب شغلی کودکان	۰/۸۲۶
اثرات اجتماعی - فرهنگی	۰/۸۳۵
اثرات اقتصادی	۰/۸۵۵
اثرات مرتبط با کودکان کار	۰/۸۰۹
عوامل علی	۰/۸۱۶
مقوله اصلی_بهبود شرایط کار کودکان	۰/۷۹۴
عوامل مداخله‌گر	۰/۷۹۱
عوامل زمینه‌ای	۰/۸۲۳
راهبردها	۰/۸۳۴
پیامدها	۰/۸۵۵

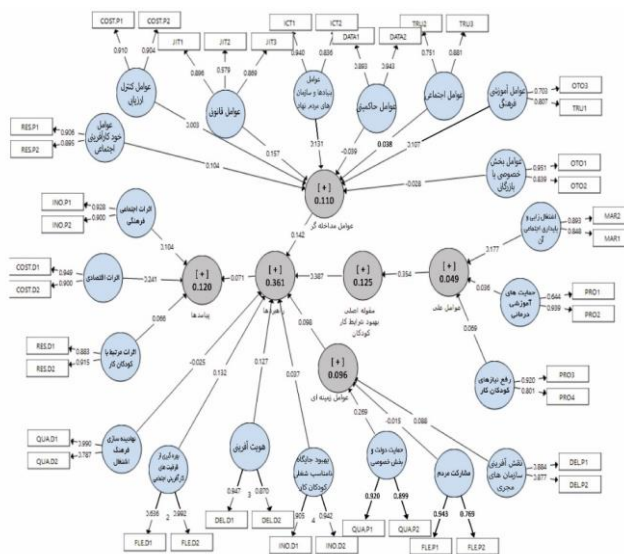
نتیجه تأیید یا رد فرضیات: در این مرحله تأیید یا رد فرضیات نیز بر اساس آماره T (آماره تی آزمون بررسی میانگین) و ضریب معناداری صورت گرفته است. مقدار آماره T از ۱/۹۶ بالاتر بوده پس در نتیجه فرضیه در سطح ۹۵ درصد مورد تأیید و مقدار معناداری نیز در سطح اطمینان ۹۵ درصد کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد که در جدول ۱۰ ارائه شده‌اند.

جدول ۱۰. ضرایب نهایی مسیرها و معناداری

نتیجه	معناداری	T آماره	ضریب مسیر	مسیر
تأیید	۰/۰۰۴	۲/۸۷۳	۰/۱۷۷	اشتغال‌زایی و پایداری اجتماعی آن < عوامل علی
تأیید	۰/۰۰۳	۲/۵۲۰	۰/۰۳۶	حمایت‌های آموزشی - درمانی < عوامل علی
تأیید	۰/۰۰۳	۲/۱۲۰	۰/۰۶۹	رفع نیازهای کودکان کار < عوامل علی
تأیید	۰/۰۰۷	۳/۳۸۴	۰/۱۰۷	عوامل آموزشی - فرهنگی = عوامل مداخله‌گر
تأیید	۰/۰۰۹	۲/۵۷۰	۰/۰۳۸	عوامل اجتماعی = عوامل مداخله‌گر
تأیید	۰/۰۰۸	۲/۴۱۵	-۰/۰۲۸	عوامل بخش خصوصی یا بازرگانی = عوامل مداخله‌گر

مسیر	ضریب مسیر	T آماره	معناداری	نتیجه
عوامل بنیادهای خیریه و... => عوامل مداخله‌گر	۰,۱۳۱	۳,۸۷۵	۰,۰۳۱	تأیید
عوامل حاکمیتی => عوامل مداخله‌گر	-۰,۰۳۹	۳,۶۰۲	۰,۰۰۷	تأیید
عوامل قانونی => عوامل مداخله‌گر	۰,۱۵۷	۲,۲۹۴	۰,۰۲۲	تأیید
عوامل کنترل و ارزیابی => عوامل مداخله‌گر	۰,۰۰۳	۲,۰۴۳	۰,۰۰۶	تأیید
عوامل خود کارآفرینی اجتماعی => عوامل مداخله‌گر	۰,۱۰۴	۳,۴۹۳	۰,۰۰۶	تأیید
نقش‌آفرینی سازمان‌های مجری => عوامل زمینه‌ای	۰,۰۸۸	۲,۵۲۶	۰,۰۲۸	تأیید
مشارکت مردم => عوامل زمینه‌ای	-۰,۰۱۵	۲,۲۰۱	۰,۰۴۱	تأیید
حمایت دولت و بخش خصوصی => عوامل زمینه‌ای	۰,۲۶۹	۳,۲۸۷	۰,۰۰۱	تأیید
نهادینه‌سازی فرهنگ اشتغال -> راهبردها	-۰,۰۲۵	۲,۳۱۷	۰,۰۰۱	تأیید
بهره‌گیری از ظرفیت‌های کارآفرینی -> راهبردها	۰,۱۳۲	۲,۰۵۴	۰,۰۴۱	تأیید
هویت آفرینی -> راهبردها	۰,۰۳۷	۲,۷۱۵	۰,۰۰۵	تأیید
بهبود جایگاه نامناسب شغلی کودکان -> راهبردها	۰,۱۲۷	۲,۴۵۲	۰,۰۱۵	تأیید
اثرات اجتماعی فرهنگی -> پیامدها	۰,۱۰۴	۲,۵۴۴	۰,۰۲۳	تأیید
اثرات اقتصادی -> پیامدها	۰,۲۴۱	۳,۵۳۶	۰,۰۰۰	تأیید
اثرات مرتبط با کودکان کار -> پیامدها	۰,۰۶۶	۲,۹۲۳	۰,۰۳۷	تأیید
عوامل علی -> مقوله اصلی_بهبود شرایط کار کودکان	۰,۳۵۴	۷,۴۷۱	۰,۰۰۰	تأیید
مقوله اصلی_بهبود شرایط کار کودکان -> راهبردها	۰,۳۸۷	۷,۲۱۳	۰,۰۰۰	تأیید
عوامل زمینه‌ای -> راهبردها	۰,۱۴۲	۲,۱۴۹	۰,۰۳۲	تأیید
عوامل مداخله‌گر -> راهبردها	۰,۰۹۸	۲,۵۳۸	۰,۰۲۵	تأیید
راهبردها -> پیامدها	۰,۰۷۱	۲,۰۸۱	۰,۰۱۰	تأیید

در ادامه جهت آزمون فرضیه‌های پژوهش از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری استفاده گردید. به این منظور با استفاده از نرم‌افزار SMART PLS نسخه ۳ مدل طراحی شده مورد آزمون قرار گرفت. مدل معادلات ساختاری نهایی پژوهش در شکل ۲ نشان داده شده است.

شکل ۲. مدل اندازه‌گیری پژوهش

۵. دستاوردها و نتیجه‌گیری

کودکان کار کودکانی هستند که با پایین‌ترین سن به دلایل فقر، بیکاری و اعتیاد والدین، طلاق و... توسط خانواده یا یک باند برای کسب درآمد به کار گمارده می‌شوند. این شرایط به سلامت جسمی، روانی، اجتماعی، رشد فردی و شخصیتی آنها آسیب می‌رساند. آنان را از تحصیل بازمی‌دارد و از شرایط مناسب و برخورداری از امکانات اولیه محروم می‌کند. توسط افراد ناباب به خدمت گرفته می‌شوند که با آسیب و سوءاستفاده‌های جنسی، جسمی و بهره‌کشی همراه است. به همین خاطر این قشر از جامعه بسیار آسیب‌پذیر هستند و از سویی دیگر برای جامعه و مردم در آینده‌ای نه‌چندان دور آسیب‌زا خواهند بود.

در این پژوهش باهدف شناسایی حوزه‌های اثرگذاری کارآفرینی اجتماعی بر بهبود مشکلات کودکان کار در شهر کرمانشاه، نشان داده شد توسعه کارآفرینی اجتماعی از طریق کانال‌های: اشتغال‌زایی و پایداری اجتماعی آن، حمایت‌های آموزشی - درمانی و رفع نیازهای کودکان کار روی بهبود شرایط سخت زندگی و مشکلات کودکان کار و کاهش جایگاه‌های به‌کارگیری آنها به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم اثرگذارند. در این مسیر عوامل علی، عوامل زمینه‌ای، عوامل مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها بر فرایندهای منتج به بهبود شرایط کودکان کار شناسایی شد.

یافته‌های پژوهش نشان داد عوامل علی کارآفرینی اجتماعی در زمینه رفع مشکلات کودکان کار می‌تواند مؤثر باشد. این تأثیر از مسیر به‌کارگیری و یا ایجاد شرایط کار برای والدین کودکان کار سبب رشد درآمد و افزایش توان مالی خانواده‌ها می‌شود. داشتن شرایط درآمدی مطمئن برای فرد و خانواده سبب می‌شود خانواده دیگر نیازی به کارکردن فرزندان خود نداشته باشند. این امر به‌نوبه خود سبب می‌شود که تا حدودی وضعیت و شرایط این کودکان رو به بهبودی برود و در نهایت شاهد کاهش تعداد کودکان کار در جامعه بود. این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های (2022) (Gholami)، (2021) Asadpour & Azam Azadeh، (2019) Shekar Beigi & Farahani، (2019) Imanzadeh، (2015) & Alipur، (2019) Douglas & Prentice، (2019) Shishegaran & Hajdehabadi، (2018) Rastgar et al، (2015) Shakuri، (2015) Kassa Kebede، (2012) Sejasi Ghidari و (2011) Asadi et al همخوانی دارد.

نتایج نشان داد عوامل مداخله‌گر تأثیر کارآفرینی اجتماعی بر بهبود مشکلات کودکان کار می‌تواند مؤثر بر راهبردهای توسعه کارآفرینی اجتماعی باشد. عدم شناخت کارآفرینی اجتماعی ناآگاه بودن مردم و مسئولین ذی‌ربط از نوع و حیطه کار کارآفرینان اجتماعی و... از عواملی هستند که مانع محقق‌شدن راهبردهای کارآفرینی اجتماعی بر بهبود مشکلات و شرایط کودکان کار می‌شوند. توجه‌نکردن به کارآفرینان اجتماعی این زحمت‌کشان و سفیران سلامت اجتماعی و مظلوم واقع‌شدن این افراد و بی‌توجه بودن به کارآفرینان اجتماعی خود به‌نوعی مشکلات زیادی را به همراه دارد چرا که اینان در صف اول برای حل مسئله کودکان کار و یکی از عوامل مؤثر در سلامت اجتماعی هستند. این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های (2022) Naderi et al، (2022) Gigauri et al، (2022) Bavarsad et al، (2021) Matiei & Dinmohammadi، (2019) Fazeli et al و (2017) Ghosi et al همخوانی دارد.

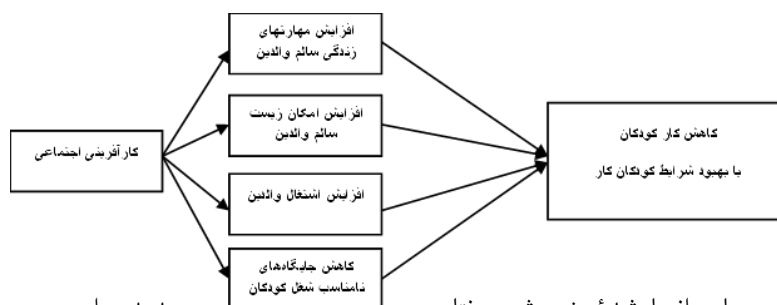
نتایج نشان داد عوامل زمینه‌ای تأثیر کارآفرینی اجتماعی بر بهبود مشکلات و شرایط کودکان کار می‌تواند مؤثر بر راهبردهای توسعه کارآفرینی اجتماعی باشد. سازمان‌هایی از قبیل: بهزیستی و کمیته امداد می‌توانند با رفع نیازهای مالی خانواده‌های کودکان کار زمینه لازم برای کاهش فعالیت کاری کودکان در سطح جامعه را فراهم نمود. این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های (2020) Canestrino et al، (2019) Shekar Beigi & Farahani، (2019) Shishegaran & Hajdehabad، (2019) Douglas & Prentice، (2015) Shakuri، (2012) Sejasi Ghidari و (2011) Asadi et al همخوانی دارد.

نتایج نشان داد راهبردهای توسعه کارآفرینی اجتماعی منتج از بهبود مشکلات کودکان کار می‌تواند بر پیامدهای توسعه کارآفرینی اجتماعی مؤثر باشد. بهره‌گیری از ظرفیت‌های مختلف کارآفرینی اجتماعی از قبیل: انجمن‌ها و سازمان‌های مردم‌نهاد که می‌توانند بستر و منابع درآمدی بسیار خوبی برای شروع و راه‌اندازی کسب‌وکارهای کوچک فراهم کنند. این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های: Douglas (2020), Canestrino et al (2022), Derikvand et al (2019), Fazeli et al (2019), & Prentice (2019), Shishegaran & Hajdehabad (2019), Saebi et al (2018) و Sejasi Ghidari (2012) همسو است.

یافته‌های پژوهش نشان داد پیامدهای توسعه کارآفرینی اجتماعی در بهبود شرایط کودکان کار که از راهبردهای توسعه کارآفرینی اجتماعی در بهبود شرایط کودکان کار منتج می‌شوند. کارآفرینی اجتماعی، کودکان کار را که به‌خاطر شرایط اقتصادی بد خانواده به علت بیکاری والدین و فقر، متحمل انجام کارهای سخت و طاقت‌فرسا شده‌اند؛ می‌تواند پوشش دهد. اشتغال‌زایی که جزء دستاوردهای کارآفرینی اجتماعی است؛ موجب کاهش بیکاری قشر محروم و آسیب‌پذیر جامعه مخصوصاً والدین کودکان کار که بخشی از این قشر هستند؛ می‌شود و این امر باعث می‌شود که کودکان کار دیگر رنج به دوش کشیدن بار مسئولیت خرج و مخارج خانواده را نداشته باشند و بتوانند در شرایط بهتری به زندگی‌شان ادامه بدهند و کارآفرینی اجتماعی از طریق پیامدهای ذکر شده می‌تواند شرایط کودکان کار در کرمانشاه را بهبود ببخشد. این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های Asadpour & Azam Azadeh (2021), Canestrino et al (2020), Douglas & Prentice (2019), Fazeli et al (2019), Shekar Beigi & Farahani (2019), Saebi et al (2018), Rastgar et al (2018) و Shakuri (2015) همخوانی دارد.

در خصوص والدین کودکان کار نیز می‌بایست برنامه‌های مناسبی را تدوین و به اجرا گذاشت که در شکل ۳ زیر به صورت خلاصه برخی از این راهکارها ارائه شده است.

شکل ۳. مدل مفهومی تأثیر کارآفرینی اجتماعی در بهبود مشکلات کودکان کار

بنابراین، بر اساس بررسی‌های انجام‌شده پژوهش و نتایج به دست آمده راهکاری جدید برای بهبود شرایط این کودکان از حوزه جدیدی چون کارآفرینی اجتماعی که به این مسئله نگاه عمیق دارد به‌صورت علمی و پژوهشی ارائه شده و در نهایت مدل ظرفیت کارآفرینی اجتماعی در بهبود شرایط کودکان کار از برآزش برخوردار بود و مورد تأیید قرار گرفت.

پیشنهاد‌های کاربردی

- توسعه فرهنگ کارآفرینی در جامعه و ترغیب افراد به گسترش کارآفرینی در سطح جامعه

- گسترش فرهنگ مناسب نبودن کار برای کودک کاربین خانواده‌هایشان و همچنین جامعه و جانداختن این فرهنگ در سطح جامعه
- ترغیب خانواده‌ها به شرکت در گروه‌ها و سازمان‌های مردم‌نهاد و تشکیل صندوق‌های قرض‌الحسنه برای جمع‌آوری منابع مادی کم و تبدیل آنها به منبع مادی عظیم جهت گسترش کارآفرینی در جامعه
- برنامه‌ریزی در جهت رشد و گسترش مؤسسات نیکوکاری در سطح جامعه و کمک به خانواده‌های نیازمند
- تدوین برنامه‌های و سیاست‌های نوین آموزشی و ایجاد تغییراتی در سیاست‌های کلی آموزشی برای جای‌دادن فرهنگ کارآفرینی در برنامه‌های آموزشی

پیشنهادهاى پژوهشى

- پژوهش‌هایی در زمینه مشکلات و مسائل عدم ترویج کارآفرینی در مؤسسات آموزش انجام گیرد.
- انجام مطالعات پدیدارشناختی و زمینه‌ای در خصوص موضوعات کارآفرینی اجتماعی و کودکان کار
- مطالعه در حوزه عواملی که می‌توانند سبب رشد و توسعه مفهوم کارآفرینی اجتماعی در سطح جامعه شوند.
- انجام مطالعاتی بر روی سند کلی کشور در حیطه آموزش و شناسایی نقاط ضعف و قوت آن در حوزه کارآفرینی اجتماعی.
- انجام مطالعات تطبیقی در زمینه کشورهای موفق در حوزه کارآفرینی اجتماعی و مقایسه نتایج

References:

- Afshani, SAR., Askari Nadushan, A., Heydari, M., Noorian Najafabadi, M. (2013). An analysis of the street-children phenomenon in the city of Isfahan. *Journal of Applied Sociology*, 23(4), 85-102. DOI: 20.1001.1.20085745.1391.23.4.5.4 [in Persian].
- Asadi, M., Razavi, SM., Farastkhah, M. (2011). Social entrepreneurship model in organizing street children". *Entrepreneurship Development Quarterly*, 4(2), 65-84 [in Persian].
- Asadpour, A., Azam Azadeh, M. (2021). Meta-Analysis of Studies on the Factors Affecting the Emergence of Child Labour and Street Children. *Journal of Sociology of Social Institutions*, 7(16), 187-215. DOI: 10.22080/SSI.2021.3138 [in Persian].
- Bavarsad, B., Jaldani, Sh., Ghezelbash, H. (2022). Investigating the mediating role of social entrepreneurship for social and human capital to affect operational performance, *Change management research paper* 13(2), 157-184. DOI: 10.22067/tmj.2022.31039.0 [in Persian].
- Canestrino, R., Ćwiklickib, M., Maglioccac, P., Pawelekd, B. (2020). Understanding social entrepreneurship: A cultural perspective in business research. *Journal of Business Research*, 110, 132-143, Maech 2020. DOI: 10.1016/j.jbusres.2020.01.006.
- Certo, S. T., & Miller, T. (2008). Social entrepreneurship: key issues and concepts. *Journal Business Horizons*, 51, 267—271. DOI: 10.1016/j.bushor.2008.02.009.
- Douglas, E., Prentice, c. (2019). Innovation and profit motivation for social entrepreneurship: a fuzzy set analysis. *Journal of Business Research*, 99, 69–79. DOI: 10.1016/j.jbusres.2019.02.031.
- Dwivedi, A., Weerawardena, J. (2018). Conceptualizing and operationalizing the social entrepreneurship construct. *Journal of Business Research*. 86, 32–40. DOI 10.1016/j.jbusres.2018.01.053.
- Derikvand, A., Gelard, P., Rezaian, A. (2022). Designing a corporate social entrepreneurship model: Qualitative research based on Grounded theory. *Journal of Entrepreneurship Development*, 14(4), 619-638. DOI: 0.22059/JED. 2021.321950.653642 [in Persian].

- Fallah, M R., Jafari, M., Ebadi, R A. (2021). Presenting a model to investigate and explain the role of endowment on the size of the government in the economy with an emphasis on the role of social entrepreneurship, *Quarterly Majles and Strategy*, 27(104), 5-30 [in Persian].
- Fazeli, F., Toulabi, Z., Pourashraf, YA. (2019). Identification of challenges and social strategic activities of social entrepreneurship (case study: Ilam City Social Security Organization). *Quarterly Welfare planning and social development*. 10(39), 29-55. DOI: 10.22054/qjsd.2019.10653 [in Persian].
- Imanzadeh, A., Alipur, S. (2019). Lived experience of loneliness by Ttabriz's labor children: a phenomenological study. *Quarterly of Social Studies and Research in Iran*, 8(2), 204-279. DOI: 10.22059/JISR.2019.268727.770 [in Persian].
- Ghouse, S., Mcelwee, G., Meaton, J., Durrah, O. (2017). Barriers to rural women entrepreneurs in Oman. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 23(6), 9989-1016. DOI: 10.1108/IJEBr-02-2017-0070.
- Gholami, NA. (2022). working children as a state crime: A detailed study to answer the structure of the phenomenon of working children. *journal family law and jurisprudence*, 27(76), 293-312, DOI: 10.30497/FLJ.2022.242737.1774 [in Persian].
- Gigauri, I., Panait, M., Apostu, SA., Raimi, L. (2022). The Essence of Social Entrepreneurship through a Georgian Lens: Social Entrepreneurs' Perspectives. *Adm Sci*, 12(3), 75; DOI: [10.3390/admsci12030075](https://doi.org/10.3390/admsci12030075).
- Kassa Kebede, S. (2015). The situation of street children in urban centers of ethiopia and the role of NGO in addressing their socio-economic problems: the case of Hawassa city. *International Journal of Academic Research in Education and Review*, 3(3): 45-57. DOI: 10.14662/IJARER2015.012.
- Kolakovic, M., Turuk, M., Turcic, I. (2018). Social Entrepreneurship: Strategic Development in Croatia. *Zagreb International Review of Economics & Business*, 21(2), 129-143. DOI: 10.2478/zireb-2018-0018. Faculty of Economics and Business, University of Zagreb and De Gruyter Open (CONFERENCE PAPER).
- Mahmoudnejad, M., Karbalai Mohammad Migouni, A., Sabet, M. (2018). Prediction of suicidal ideation and interpersonal violence among labor children based on childhood trauma, emotion regulation difficulties and callous-unemotional traits. *Journal of Psychological Achievements (Educational Sciences and Psychology)* 25(1), 1-22. DOI: 20.1001.1.22286144.1397.25.1.1.9 [in Persian].
- Motiei, M., Dinmohammadi, T. (2022). The effect of technology knowledge on the development of social entrepreneurship with emphasis on the mediating role of social responsibility in home-based businesses. *monthly iranian political sociology*, 5(5), 210 - 227. DOI: 10.30510/PSI.2022.286967.1739 [in Persian].
- Mair, J., Marti, I. (2006). Social entrepreneurship research: A source of explanation, prediction, and delight. *Journal of World Business*, 41(1), 36 - 44. DOI: 10.1016/j.jwb.2005.09.002
- Marjani, Timor; Sadri, Seyyed Sadruddin (2014). Development of social entrepreneurship; harms, effective factors and solutions. *Organizational Culture Management Quarterly*, 12 (2), 277-297. DOI: 10.22059/JOMC.2014.51184 [in Persian].
- Naderi, N, Khosravi, E, Azadi, H, Kermian, F, Viraf, AH, Nadiri, H. (2020). Barriers to developing social entrepreneurship in NGOs: application of grounded theory in western Iran. *Journal of social entrepreneurship*, 221-243. DOI: [10.1080/19420676.2020.1765409](https://doi.org/10.1080/19420676.2020.1765409).
- Pinzón-Rondón, ÁM., Cifuentes LB., Zuluaga C., Botero JC., Pinzon-Caicedo M. (2018). Wealth, social protection programs, and child labor in colombia: a crosssectional study. *International Journal of Health Services*, 48(3): 535-548. DOI: 10.1177/0020731417747421.
- Rastgar, AA., Golshahi, B., Drostkar Ahmadi, N. (2018). Investigation effective factors on empowerment of street and working children: the role of social capital and social entrepreneurship.

- Social Development Quarterly (formerly Human Development)*, 12 (4), 57-78. DOI: 10.22055/QJSD.2018.13680 [in Persian].
- Saebi, T., Foss, N.J., Linder, S., Linder, S. (2018). Social Entrepreneurship Research: Past Achievements and Future Promises. *Journal of Management.*, 45(1), 1-26. DOI: 10.1177/0149206318793196.
- Sejasi Ghidari, M. (2012). Investigating the effect of social entrepreneurship on the quality of life a case study of women heads of covered households the institute "Mehrafrin Panah Asr". *Master's thesis*, With the guidance of Ezatullah Sam Aram. Tehran: Allameh Tabatabai University, School of Social Sciences [in Persian].
- Shakuri, A. (2015). Investigating the role of non-governmental organizations in empowering street children; a case study; District 21 of Tehran. *Quarterly Journal of Socio-Cultural Development Studies*. 3 (3), 33-60 [in Persian].
- Shekar Beigi, A., Farahani, P. (2019). Identifying the components of social entrepreneurship and investigating their role in empowering working and street children. *Journal of Urban Sociological Studies*. 32(9), 153-190 [in Persian].
- Shishegaran, M., Hajidehabadi, MA. (2019). Investigation of cognitive victimization of working children. *Yar scientific-legal Quarterly*. 2 (8), 477-506 [in Persian].
- Teasdale, S., Bellazzecca, E., de Bruin, A., Roy, M J. (2023). The (R)evolution of the Social Entrepreneurship Concept: A Critical Historical Review. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 52(1), 212S-24S. DOI: 10.1177/0899764022113069